

LIBURU BARRIAK

1. Aita Lino Akesolo'ren IDAZLAN GUZTIAK

Iru ale dira, eta lenengo ale biak A. Lino il aurretxoan argitara emonak, eta azkena oraintsu. Ale galantak irurak, lenengoak lez (820 orrialde di onek) tomu gizenak, ondo josiak eta biribillak, bete-beteak

Gaur Bizkaiko Aldundiaren buru dan Jose Alberto Pradera, Gernika'ko seme argiak egin dautso, labur baizen guntsu, itzaurrea.

Idazle zangarra zan Aita Lino gaztetatik zan euskal idazle, eta orretan ziar-duala "guazen esanaz kiñu berezia ziñatu eutson eriotzak, eta jo-joan jakun Oba'ko karmeldar azkarra; gu eta euskal letrak negar zotinka geratu ziran. gu eta euskal letrak.

Akesolo'k alan be, ba zituan biotz onak, eta oneik bertatik asi ziran lenakin eta barriakin txorta ederrak osotzen, esku artean dozuzanak pillatu eta osotzen. Merezi zitun eta or dauskazu.

Dimostarra beti, nik ezagutu neuanez, gazte-gaztetatik izan jakun bitzi-batzaille: irakurritz, eskuan eukan luma, eta irakurtean itz edo esaera dotore edo raroren bat aurkitu ezker, eskuaren mende ekarren paperean jarten eban; ingurrazti asko eukazan olan beteak. Astia eukanean eurok irakurri eta idazterakoan lan dotore atsegiñez gaiñezka eskiñi oi euskuzan. Irakurritz ikasten da, eta Lino'k gogoko jakozan zerak jasoten ekian, aren lanak gero orrek egiten benetan begi-begikoak. Iru aleok daukazuz ezti-jarioka.

Gai asko ta sakonak darabiltz. istoria, literatura, musika, artu-emonak, eztabaidak, zer ez? Ezin eban eroan utsik, batez be, akats egiena jakintsua ba zan ikus zelan darabilen txibita, bape lotsa barik nik esango, Mitxelena, Villasantate ta abar astintzan; niri be, adiskide lankide izanik be, iñoiz zelan astitzen daustan lepoa; ona bein, bape erru barik: mugaz besteldeko euskal idazle baten lana ez neban estrofa baten ondo aldatu, eta or datorkit ni zantiatu naiean. Egi-zale porrokatua. Mesedegarri bene-benetan aren lanak irakurtea.

2. Euskera'ren ebazkizun aundia

Urrestarazu'tar Andoni Umandi'ren lana. Itzaurrea ta liburua erderaz eta euskeraz, 224 orrialde ditu. Ona aurkibidea: Gazteiz eta euzkera; Euzkera'rentzako norabideak Euzkeraren batasuna; alkar lagundu bear; eginbide nagusi; laburpenak dirala-ta; Euzkeraren bearra; Euzkerari begira beste azpegi batzuk;

Ona zer diñoan Euzkeran bearra diñoanean:

"Esandako guztia egi-egia dala oarturik, nola ez dugu aitortu bear Euskaldunak erri bat osotzen dutela? Orra ukatu ezin liteken egi borobilla; ta erri geran ezker, ara Euskalerría lurraren gainean dagoen biziduna bizi dalako, berez Erri biziduna dala; ta, koma, noski, berez bizidalako, bera dan bezela bizi izateko bererena dan eskubide osoa. Edestian barna beste izenakaz ere oaf aerazi nai izan mendez mende; karistioak, atrigunak, bretonesak, kantabroak, inglandarrak, prantziarrak, españarrak, azken iru auek indarrez karritarrez jarrita; baiña guzti euskaldunak izanez diranen aldetik ipiñita; eta bitartean euskaldunak, euzkeraren izanda beti iraun al izan duena, eta bearra zanez, proxe eizkalduberak e,amda izan dalako".

3. Donibabe gurutz olerkari

Juan Gurutzekoaren urte urrena ospe biiziz egin nairik egiñiko lana: “oi maite-sugar bizi” dau asierako len-buru lez. Andik eta emendik omenaldi asko izan daus karmeldar santu onek urte guztian barrena, bai karmeldarrek eta bai ostantzekoak eskiñita. Santu aundi ta olerkari ez txiki zanari danak zerbait egin gura. Ertz askotatik begitu daikegu santu oni eta nik olerkari lez dakart gogora. Izan be ez genduan edozelako poeta; gaur askok diñoanez, espaiñar literaturan danik onenetariko dogu karmeldar bakar-zale ixil au.

Nik sarri irakurriak nebazan aren olerkiak eta itz-lauzko lanik beiñenak, eta arriturik gelditu nintzan beti idazlearen eder-zaletasunaz. Ederrak eragiñak doazuz, ain zuzen, aren lumatik urtendako pentsamentu guztiak; dana zan eder, dana zan olerki. Ona aren idazlan nagusiak: “Gau illuna”, “Maite kantua”, “Sugar bizia” eta abar. Olerkitan blai-blai. Eta onexek dira batez be nik lan onen ardatz izateko aukeratu ditudanak. Lan guztiok azterturik bertatik ikusi dot, zeuk be, irakurle, ikusi daikezunez, Santu aundi onen eder-gosea.

Nire lanak “Donibane Gurutz olerkari daroa izenburu. Lau-bost ataletan zatitu geinke: Bizitzea, Olerkiak, Karmel-mendirako igoera, Gau illuna, Maite-kanta, Maite-sugar bizia. Gai bakotxa astiro doa aztertuta, 341 orriko liburua egiñik.

Bizitzea naiko zeta osoturik dator; olerkiak aundi ta txiki amalau euskaldun esku batek margozturiko esku bitxi batek egiñiko irudi politez beterik; Karmel Mendirako Igoera, lenengo Liburua zortzi ataletan; bigarren liburua, espirituaren gau eragillea; irugarren liburua, espirituaren gaua. Gau illuna, liburu bi. Maite-Kanta (Kantiku espirituala) 40 estrofako kantua, esfrofa bakotxa jakintza aundi-biziz azalduta; Maite-sugar bizia, lau kanta. Azkenak onela:

Oi maite sugar bizia!
Samur zauritzen dozuna
neure arima mamin erdi-erdian!

Orain ez bai zara muker
amaitu olan nai izanez
alkar jo eizuz loki bigunez!

4. Euskal amerikar ... Zamakola.

Bizkaiko erri mendartetsuak ba dira gurean, eta bat Dima, mendi atxarte zelai ta landa joriz betea, eguzki alderantza begira. Ementxe daukazu Indusi ta antxiñako ur-saltuak be bai; ortxe Indusi'tik aurrera joanik topo dagizu Zamakola baserriaz eta gorago daukagun koba-zulo ospatsuaz: urte batzuk dira Xabier Peña eta Kisti finlandiarrarekin ango bazterrak ikusten genbiltzala bi-dean aurkitu genduan Barandiaran jauna iru gaztekin arri-koskor zenbaketan.

Esku artean daroat liburu bat Zamakola'ra buruz idatzia. “Juan Domingo de Zamacola y Jauregui, Aita Antonio Unzueta karmeldarrak Peru'n oraintsu eta Bizkaiko Diputaziñoak argitara emona. “Su obra en el Parú diño” diño azalean.S.XVIII.

Zamakola apaiza, bere lurraldeko jakituriz betea, Peru'ra aldatu zan eta an bere jakituriz eta trebetasunez ainbat gauzetan arrigarri agertu zan liburu onek diñoskunez. An ezezik emen be ospe aundiko izen zan Zamakola. Gizaseme aundiak nainun eta noiznai eder.

154 orrial ditu liburu bitxia onek.

5. Bizkaiko olerkariak

Idazteko modu bi.itz lauz, askatuz eta lotuz eta olerkiz eta bertsoan.

Bakianarentzat biak eder, baiña olerkiz idatzia, beti bikaiñago. Bietan idatzia daukaguz ango eta emengo literaturak, bardin euskeraz be, euskal arlo guztietan, leen eta orain. Arlo oneri buruz Bizkaiari dagokionez, "Bizkaiko Olerkariak" argitaratu neban nik, 399 arrialdeko liburua., aurretik geiena beintzat "ZER en emona ba' zan be.

Idazleen lanik zaarrenak itz lotuz -or esaera zaarrak- idatzia ei dira. Gure supita, esakun eta olakuak olan daukaguz; mugaz andik nai emendik, beti solas lotuan. Gaur errialde txikia gareala be, literatura ugari samarra daukagu era biotan prestatua. Ni, irakasleak gaztetatik ortara bultzatua, beti izan naiatzu olerki zalea. Or "Milla Euskal Oleri Eder", "Oleri" aldizkaria eta gañerakoak...

"EZTER"-ri laguntzen asi nintzanean, euskal olerkariak aitzen emon eta zabaltzea zan nire arazo beiñena. Eta azkenez liburu mardul au osotu neban Euskalerrri osokoena larregi izango zala-ta. Orrez gaiñ bizkaitar eder-zaleen egiña etzan ain ezaguna, eta merezi eban olako liburu eder bat, Liburu onek diñosku zer ziran eta zer egin eben bizkaitar olerkariak olerki saillean.

Urte batzuk dirala Bilbao'n emon neban poesi zarrari buruzko itzaldi dator aurrenen, gero antziña-antziñako bertso sailtxoa dator, eta ondoren bizkaitar olerkarien sail ugaria Diego Lorenzo Urkizu'gandik Joseba Mirena Bilbao'raño, ainbat poesi-idazle.

Gizaldi ontan naikoa olerkari eder agertu izan dira gure literaturan, or Lizardi eta Lauaxeta. Or gaur be Lekuona gaztea. Baiña damuz diñot gaur gure olerkigintza porrot egiñik lez daukagula. Gerra aurretik, bai Seminarioan eta bai ainbat praille ikastetxetan maite zan euskal olerkia eta bizi-bizi idazten zan; Aitzol genduan zuzendari eta su emoilie; Oleri'k urteetan eutsi eutson su orri, gaur ez dogu olakorik eta beerantza doakigu, itzaliz, igarri barik. Ba-doguz sariketak eta sari oparoak, baiña... Igaz nik Benidorm'era eroan neban Bizkaiko Aldundiak sarituta berak dotore argitara emondako olerki txortatxoa, nik ara eroan neban an irakarteko asmoz, bertan baiña, birritan irakurrita be ez neban aurkitu garrantzi aundikorik. Penaz ekarri neban neugaz amesti eroan neban poesi-liburuska.

6. Euskal literatura (VI)

Etor, Geure mendea. Seigarren alea, zazpigarrena azkena.

Lenengo sarrera antzo labur baten ostean. gipuzkoarrak Migel Iturbe eta Jokin Zaitegi'gandik aurrera 82'raiño euskal idazle. ondoren bizkaitarrak eta mugaz bestaldekok, sail bikaiña.

Urte batzuk dirala, txantxetan lez asi neban lan gogor au lan zailla eta orrela da, goiz batean eguzkiari laiño artetik agertzea zail eta neketsu izan oi jakon antzekoa. Ekin eta ekin alan be, eguzkiak laiñotzak gainditu daroazan erara, nik bere. Amaika eskutitz idatzi bear izan dot, amaika konsulta, liburu azterketa, baita pozaldi galantak datuak aurkitzean dituan poz-atsegiñak nunbait. Ondorengoak obeak egingo dabez, euskal literatura beteagoa osotu; ona zerbait oiñarri lez. Ez naz ibilli txalo billa, batzuk onartu dabe eta esku zartak jo, beste batzuk ez dabe ezer esan, ari ta oni ni eskarrez nagokie.

Aita Onaindia